

Fri

Jeg er ikke ene om at mene at tørfluefiskeriet herhjemme er i voldsom krise, nogle vil endda mene det reelt er ikke-eksisterende.

Overskriften lyder forhåbentlig provokerende, og jeg overvejede da også andre muligheder, blandt andet for at undgå at redaktøren bliver kimet ned. Nu er han en flink fyr, så det kan vi ikke have. Men omvendt rammer overskriften præcist på mit budskab, så den kritik der må komme, skal rettes mod undertegnede og ikke redaktøren.

Men jeg vil starte et helt andet sted – ved tørfluefiskeriet. Jeg er ikke ene om at mene at tørfluefiskeriet herhjemme er i voldsom krise, nogle vil endda mene det reelt er ikke-eksisterende. Som udsigterne er nu, vil det være ganske få tørfluefisk i åen jeg kan forvente at fange herhjemme i denne sæson.

Umiddelbart kan man give de to strenge vintre og dermed skarvens jagt i vandløbene skylden. Der er da heller ikke tvivl om at det forhold at vi i 2009 så

mange stillinger under el-fiskeri i Grindsted å, mens der året efter kun blev set 16, især må tilskrives det forhold at mange skarver var set både på og over åen i vinteren 2009-2010. Den forgangne vinter har der været færre skarv – men der er heller ikke noget mad til dem. Nuvel – stallingen er kendt for at reproducere sig ret så effektivt, men 16 stillinger på en 10 km lang strækning er så få fisk at bestanden reelt er kollapsedet. Der skal uhyre få døde fisk til før der ikke er nok til at gennemføre en gydning og ydermere skal de få fisk være enige om hvilken af de mange gydebanker, der er lavet til ære for laksen, de vil benytte. Eftersom stillinger såvidt vides ikke benyttes mobiltelefoni, kan dette være et alvorlig problem. Oveni dette skal lægges at stallingbestanden mange steder har været vigende de seneste 10 år, bl.a. er et tidligere topvand som Fjederholt Å tom for stillinger på mange stræk.

Steen Ellemose siger

mig for laksen

DTU-Aqua er selvfølgelig alarmeret, men med vanlig sans for grundighed vil man starte med at finde ud af hvad den generelle tilbagegang kan skyldes – dette er efter deres mening en vigtigere sag, og med det lange udsyn er dette korrekt. Men vi risikerer at der ikke er nogle stallinger tilbage at undersøge om få år. Det svarer lidt til at ville finde årsagen til skaden hos en hårdt såret patient, frem for at give livreddende førstehjælp.

Da et af tidens slagord i fiskepleje er ”oprindelige stammer” vil dette betyde at stallingen i værste fald vil uddø i Danmark indenfor de næste fem år – og så får vi dem ikke ind igen, for vi kan jo ikke indføre stallinger fra Tyskland, Sverige eller England – det er jo ikke ”oprindelige stammer”. At stallingbestanden i Danmark så reelt er en stor pulje, grundet flittige udsætninger midt i det 20. århundrede kan vi kun håbe vil være den detalje, der vil gøre at man vil se

gennem fingre med hvilket vandløb fiskene kommer fra. Men skal stallingerne reddes, mener jeg der skal sættes ind med avlsarbejde – nu. Desværre er stallinger ikke så spektakulære som store laks, og det er aldrig undersøgt hvor mange udenlandske turister, der i de gode år kom til Danmark for at fiske stallinger – igen i modsætning til laksefiskeriet. Og så har jeg ikke medtaget konsekvensen af at skarven givet også har fortæret en stor del af de sidste to års udtrækkende smolt – men det ser vi først om et par år, når der måske er nedgang i antallet af opgangslaks og –ørred.

Men vi har da heldigvis vores gode danske bækørredbestand, de er både oprindelige og robuste!

Da bækørred og havørred er samme fisk, har vi derfor naturligvis også masser af bækørreder. Men igen bliver vi narret. Ingen tvivl om at bækørred og

havørred er samme fisk – og de kan parre sig med hinanden. Men derfor kan de stadig have vidt forskellig adfærd.

Et glimrende eksempel på dette er den almindelige tamhund, hvis forplantning i høj grad styres af mennesker. Hunden findes i mange forskellige former (man kan kalde dem for fænotyper, for at bruge et biologisk fagudtryk), med hvert deres særpræg. Alle former kan parres med hinanden, men hver forms karakteristika svækkes. Placeres en tilstrækkelig stor flok blandede racer isoleret, vil de i løbet af få generationer vende tilbage til deres stamform. Placeres en stor flok af en race, f.eks. gravhunde, isoleret, vil deres karakteristika som gravhunde fortsætte i mange generationer.

Gennem menneskets selektive avl, har vi fremavlet former som skødehunde, slædehunde, vagthunde, jagthunde, søde hunde og bløde hunde. Får de lov at parre sig på kryds og tværs ender de som en ulvelignende type efter et overskueligt antal generationer. Inuitter har brugt at indavle ulv i deres slædehunde, for at hindre udvanding af de gode egenskaber.

Men hvad dølen har dette med bækørreder at gøre?

Jo – lad os nu antage at vi spærrer en å af 5 km fra udløbet, så fisk ikke kan trække op på de øverste stræk. Begge stræk af åen er rigt forsynet med gydebanks. Hvad vil der så ske med ørredbestanden i åens øverste løb? De fisk der har arveanlæg for at trække til havs stikker nedstrøms. Når yngletiden nærmer sig, trækker de tilbage, men de kan ikke passere spærringen. Derfor må de gyde på de nederste stykker.

På de øverste stykker deltager kun stationære bækørreder i gydningen. Da arveanlægget for at vandre til havs langsomt men sikkert udvandes, vil vi få en isoleret bækørredbestand.

På stykket nedenfor spærringen vil der den første sæson kun gyde havørreder. Nogle få af deres yngel vil blive til bækørred, deltage i legen 3-4 år senere og på den måde vil man langsomt men sikkert få en blandet bestand igen.

Men hvad sker der hvis nu bækørrederne ikke deltager i legen – fordi de er fanget, eller fordi mennesker, der elfisker med henblik på avl, kun tager havørreder til strygning. Så vil der i løbet af nogle generationer ske det, at det arveanlæg, der sikrer at nogle fisk bliver tilbage i vandløbet udvandes, med den konsekvens, at der reelt ikke er nogle bækørreder tilbage.

Det er min påstand, at det er det sidste forhold, der reelt har fundet sted i langt de fleste danske vandløb. I avlsarbejdet har man fokuseret på havørreder, helst store havørreder. Da fiskeplejen i langt de fleste vandløb er baseret på elfiskeri efter avlsfisk (læs: Havørreder), opdræt af yngel til ½-, 1-, eller endda 2-års sættefisk, og udsætning af disse på optimale tidspunkter, betyder dette at mennesket, gennem selektiv avl i mange ørred-generationer, har fremmet sættefisk med vandretrang og hæmmet fisk med trang til at blive stationær.

Hvis den dag kommer at et vandløb bliver ”reproducerende” vil dette i første omgang være befolket af havørreder som, efter et antal (måske mange) ørred-generationer vil gendanne en balance mellem havørreder og bækørreder. Men de første mange år vil ubalancen være til havørredens fordel, og bækørredbestanden vil være følsom overfor rovdyr – herunder mennesker.

Så som situationen er nu, har vi selv avlet bækørredtendensen ud af vore fisk. Det forhold at vi måske kunstigt tilbageholder ørreder med havørredforældre i dambrug og fodrer dem op til fangstmoden størrelse for så at sætte dem ud som bækørreder, er ikke at genskabe en sund bækørredbestand. Dels er vandretrangen til stede, dels bliver disse fisk kun i ”nødstillfælde” brugt i avlsarbejdet.

Og hvad så vil mange måske mene. Havørreder er større og vi kan tillade os at slå nogle ihjel til bordet. Alt i alt en bedre sportsfisk end pjalt-bækørreder, som man måske ikke engang må slå ihjel og spise. Jeg frygter at på lang sigt kan det betyde en katastrofe for sportsfiskeriet. Det vil fremme en udvikling, der allerede er godt på vej – nemlig aldersfordelingen i lystfiskerkredse. Som det er nu varetages fiskeplejen i udstrakt grad af frivillige i landets mange lyst- og sportsfiskerforeninger. Disse foreninger ser en svigtende tilgang af unge. Det er der givet mange grunde til, men en vigtig detalje for at fastholde børns interesse for fiskeri er banal, nemlig fangst. På den baggrund kan det næppe undre at det kan være svært at fastholde interessen hos en 13-årig, hvis det eneste å-fiskeri, der tilbydes, er natteroderi efter få store havørreder. Faktisk vil jeg mene det er den sikre vej til at skræmme dem langt væk. Konsekvensen for foreningerne er klokkeklar – færre medlemmer betyder færre hænder til at lave fiskepleje og færre midler til at leje fiskevand for. Man behøver ikke lave en cost-benefit analyse for at indse at dette resulterer i at arbejdet med fiskepleje reduceres grundet manglende hænder. Måske vil man gå så vidt til at lade

nogle vandløb være uden fiskepleje – så meget at man heller ikke interesserer sig for gydebankernes vedligeholdelse eller om vandløbsloven nu overholdes. Så starter der en ond spiral.

I det mindste er vi da sluppet for regnbuerne!

Da jeg var knægt var det regnbuerne der dominerede i vandløbene. Siden er udslip blevet sjældnere, men det finder stadig sted. Dengang lærte vi hurtigt at kende forskel på nyligt udslupne fisk og de der havde været i åen nogen tid. De første røg retur, de sidste smagte godt, havde vandløbsinsekter i maven og – ikke mindst – lærte os hvordan man færdes og fisker ved et vandløb, noget man ikke kan lære ved et put & take vand. Min favorit-teknik med vådfluen blev at lægge fluen en meter opstrøms fisken, lade den drive ned mod denne ved at sænke stangen, og lige før de ”kolliderede” stoppe stange, så fluen drev til siden. Det kunne de færreste fisk stå for. At det jeg gjorde var det samme som et Leisenring lift anede jeg ikke – men det virkede. Siden har jeg bandet over regnbuerne, når jeg har været på bækørredjagt og en lille regnbue har taget den tørflue der var tiltænkt en stor bækørred. Men jeg indrømmer gerne at regnbuerne har ”reddet” mange fisketure, der ellers ville være fisketomme.

Men vores vandmiljø har det jo godt! Vandet er rent og der fanges mange og store laks som aldrig før! Det kan man se i aviserne.

Laks er der unægtelig, men vandmiljøet har det ikke godt. Jeg behøver vist bare henvise til det katastrofale havørredfiskeri på kysten i 2010 og indtil videre i 2011. En behård vinter, suppleret med opblomstring af brunalger lige da fødekæden skulle til at starte. På forårets kystture var det yderst sparsomt med tanglopper, rejjer, kutlinger og hundestejler på lavt vand. Ikke sært at de fangne fisk var tynde som nedgængere, selv hen i april måned. Og laksene der fanges i åerne har ikke spist sig tykke og stærke i de kystnære danske vandløb. De lever ude i Atlanten, hvor de æder sig store på sild, tobis, brisling og mange andre pelagiske fisk. Og helt ærligt – kan man bruge et par hundrede store laks som indikator på noget som helst? Jo – på politikernes ønske om spektakularitet og synlighed. Vi ser de laks, der kommer op ad vandet og vi ser majfluen, der klækkes. Snæbelprojektet ved Varde å er også et godt eksempel – det er spektakulært, stort og meget synligt. Naturligvis har ministeren tid til at stille ved åbningen. Men samtidigt med dette forsinkes vandmiljøplanerne og erhvervsfiskeriet overfisker stadig på livet løs. Den rette indikator på et sundt kystnært vandmiljø er

kysttorsken og dem er der langt imellem.

I det hele taget er synlighed desværre en vigtig parameter. Ude af øje, ude af sind gælder stadigvæk. Derfor er det vigtigt at vi lystfiskere holder øje med vandmiljøet, gør en aktiv indsats og kræver at man ser på miljøet som helhed og ikke fokuserer på enkeltarter. Skarven er et glimrende eksempel på hvordan man har fokuseret på et dyr – nu på bekostning af andre. Jeg mener der skal være plads til skarv, fiskehejre, isflugt, odder, marsvin og sæler i Danmark – også selvom de spiser fisk. Men man skal ikke fokusere entydigt på en enkelt art, med mindre den er udryddelsestruet. Så snart der er en sund bestand, skal man anlægge et helhedssyn. Mangler et dyr sine naturlige fjender, må vi som mennesker træde til. Hvis ikke jægerne skød de mange rådyr de gør, ville bestanden eksplodere og efter få år ville vi have en usund bestand af rådyr, og der ville lægge trafikdræbte dyr overalt.

Mit budskab er flerfoldigt, og er det ikke klart, skal jeg her repetere det.

Fluefiskeriet efter bækørred og stalling er i voldsom krise, for de sidstes vedkommende grundet bl.a. skarven, for de førstes vedkommende grundet den måde fiskeplejen udøves på. Sammenholdt med fraværet af regnbuer i åerne betyder det at det reelt er pokkers svært overhovedet at fange noget og dermed kan det blive et problem at rekruttere fremtidens unge lystfiskere.

Samtidig må vi konstatere at vandmiljøet ikke har det for godt. De fine laksefangster, der finder sted i de jyske lakseåer i disse år kan desværre let give bagslag. Politikerne kan nemt bruge disse som sovepude og begrundelse for ikke at gøre noget ved vandmiljøet. Vi kan jo selv se der er masser af fisk. Så politikere vil naturligvis ikke lytte til eksperter som biologerne og andre med dommedagsprofetier. Jeg frygter at det vi ser nu er de sidste voldsomme krampetrækninger. I tråd med politikernes tænke-måde fokuseres på at få så meget som muligt ud af miljøpengene. Det bliver så laksen der prioriteres, og resten må passe sig selv. Den dag kan komme hvor der ikke er lystfiskere til at kræve og udføre fiskepleje. Den dag er det sket for dansk fluefiskeri. Jeg håber inderligt jeg tager fejl.

